

SOCIALINIO DARBUOTOJO VEIKLA PALIATYVIOSIOS PAGALBOS KOMANDOJE TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS KLIENTO NAMUOSE

Ovidijus Grincevičius, Dalė Kverevičiūtė

Kauno kolegija

Anotacija. Pastaraisiais dešimtmečiais labai išaugo paliatyvosios pagalbos poreikis Lietuvoje, kadangi visuomenės senėjimo procese didėja susirgimų ir mirčių, sukeltų sunkių lėtinių ligų, tokių kaip kvėpavimo sistemos ligų, širdies ligų, galvos smegenų kraujotakos ligų ir onkologinių susirgimų. Dauguma sunkiai sergančių asmenų patiria didelį skausmą, neišspręstas, dvasines, socialines, psichologines problemas, vienatvę, atskirtį ir baimę. Kalbant apie paliatyvosios pagalbos paslaugas yra atlikta nemažai tyrimų, kuriuose akcentuojama medicinos personalo veikla ir vaidmuo, o apie socialinio darbuotojo veiklą paliatyvosios pagalbos komandoje teikiančios paslaugas paciento namuose duomenų yra labai mažai. Labai nedidelė dalis socialinių darbuotojų dirba paliatyvosios pagalbos komandose, teikiančiose paliatyvosios pagalbos paslaugas namuose. Straipsnio tikslas – nustatyti socialinio darbuotojo veiklą paliatyvosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose. Tyrime dalyvavo 5 paliatyvosios pagalbos komandoje dirbantys socialiniai darbuotojai, teikiantys paliatyvosios pagalbos socialines paslaugas namuose. Tyrimo objektas – socialinio darbuotojo veiklos bruožai paliatyvosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose. Tyrimui atlikti pasirinktas kokybinio tyrimo metodas, kurio metu duomenys rinkti naudojant pusiau struktūruotą interviu. Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad socialinis darbuotojas paliatyvosios pagalbos komandoje vykdo poreikių nustatymo, individualaus plano sudarymo, socialinių paslaugų teikimo kliento namuose veiklas ir atlieka informacijos teikėjo tarpininko, organizatoriaus, lyderio vaidmenis. Savo veikloje naudoja socialinio darbo su individu ir socialinio darbo su šeima modelius.

Reikšminiai žodžiai: paliatyvosios pagalbos komanda, socialinio darbuotojo veikla, socialinės paslaugos.

Įvadas

Temos aktualumas

Lietuvos visuomenėje vykstant socialiniams ir demografiniams pokyčiams, paliatyvosios pagalbos paslaugos tampa labai aktualios. Visapusiška, aktyvi pagalba ypač reikalinga pacientams, kurie serga mirtinomis ir progresuojančiomis ligomis. Paliatyvosios pagalbos svarbą akcentuoja Hoddler P., Turley A. (2004), išskirdami socialinio darbuotojo veiklas specialistų komandoje. Analogiškas mintis pateikia ir Lugton J., Kindlen M. (2005), Nemeth C., Rottengofer I. (2004) išskirdami ir paryškindami holistinį komandos narių požiūrį į paliatyvosios pagalbos teikimą. Paliatyvosios pagalbos sričiai vis didėjantis dėmesys skiriamas ir politiniu lygmeniu. A. Šeškevičius (2008), apžvelgdamas Barselonos (1995), Poznanės (1998), Europos Sąjungos Ministrų tarybos komiteto rekomendacijas (2005), pastebi, kad visi šie dokumentai ragina įtraukti paliatyviają pagalbą į kiekvienos šalies sveikatos priežiūros paslaugas. Pasak A. Šeškevičiaus (2015), paliatyvosios pagalbos teikimas namuose palengvina ligos simptomus ir padidina paciento bei jį prižiūrinčių asmenų (slaugančių artimųjų) pasitenkinimą. Paliatyvosios pagalbos paslaugos teikiamos stacionariuose įstaigose ar paciento namuose.

Paliatyvosios pagalbos paslaugų teikimas Lietuvoje organizuojamas pagal Lietuvos

Respublikos Sveikatos apsaugos ministro 2007 m. įsakymą Nr. V – 14 „Dėl paliatyvosios pagalbos paslaugų suaugusiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ ir paliatyvioji pagalba integruota į Lietuvos Respublikos sveikatos sistemą. Be to, paliatyvioji pagalba įtraukta į licencijuojamas sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į Pasaulinės Sveikatos Organizacijos (toliau tekste – PSO) bei Europos paliatyvosios pagalbos asociacijos rekomendacijas.

Paliatyvus pacientas turi įvairiausių specifinių poreikių, todėl teikiant paliatyviają pagalbą akcentuojamas tarpdisciplininės komandos būtinumas. PSO nurodo, kad komanda, dirbanti asmens sveikatos priežiūroje, tai hierarchinės struktūros neturinti žmonių sąjunga, kurios nariai turi skirtingą profesinį išsilavinimą, bet siekia vieno tikslo, kurį galima apibūdinti, kaip visapusišką sveikatos teikimą pacientui ir šeimai (Rynkovičienė 2008). 2007 m. pasirašytame LR sveikatos apsaugos ministro įsakyme Nr. V – 14 „Dėl paliatyvosios pagalbos paslaugų suaugusiems ir vaikams teikimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ teigiama, kad paliatyvosios pagalbos paslaugas teikia komanda, sudaryta iš gydytojo, slaugytojos ir socialinio darbuotojo. Atsižvelgiant į Europos paliatyvosios pagalbos asociacijos rekomendacijas, svarbiausia užtikrinti paciento gyvenimo kokybę, kuri apima asmens fizinę sveikatą, psichologinę būseną, socialinius santykius, autonomijos lygį bei asmenines vertybes (Europos paliatyvosios pagalbos standartai ir normos, 2012). Tik kartu

paliatyviosios pagalbos komandoje dirbantys įvairių sričių specialistai gali siekti užtikrinti visapusiškai geras medicines ir socialines paslaugas nepagydoma, progresuojančia liga sergantiems, mirštantiems pacientams.

Komandinio darbo svarbą sveikatos priežiūros sistemoje išskiria V. Žydžiūnaitė (2005), V. Vaicekauskaitė ir I. Jankūnienė (2009). Socialinis darbuotojas veikdamas kartu su kitais paliatyviosios pagalbos komandos nariais maksimaliai sprendžia nepagydoma, progresuojančia liga sergančio, mirštančio paciento, jo šeimos socialines ir psichologines problemas.

Kalbant apie paliatyviosios pagalbos paslaugas, yra atlikta nemažai tyrimų (Jurkuvienė, Danusevičienė, Mickevičiūtė (2005), V. Vaicekauskaitė, I. Jankūnienė (2009)), kuriuose akcentuojama medicinos personalo veikla ir vaidmuo, o apie socialinio darbuotojo veiklą paliatyviosios pagalbos komandoje, teikiančio socialines paslaugas kliento namuose, duomenų yra mažai, kadangi tik nedidelė dalis socialinių darbuotojų dirba paliatyviosios pagalbos komandose, teikiančiose paliatyviosios pagalbos paslaugas namuose.

Tyrimo klausimas: kokia yra socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose?

Tyrimo objektas: socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose.

Tyrimo tikslas: nustatyti socialinio darbuotojo veiklos bruožus paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išskirti socialinio darbuotojo vaidmenis paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose.
2. Identifikuoti socialinio darbo metodų naudojimą paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose.
3. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, atskleisti darbuotojo veiklą paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose.

Tyrimo metodai. Tyrimui atlikti naudojama mokslinės literatūros analizė ir kokybinis tyrimo metodas, pusiau struktūruotas interviu.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 5 paliatyviosios pagalbos komandoje dirbantys socialiniai darbuotojai, teikiantys paliatyviosios pagalbos socialines paslaugas namuose.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tipas ir pasirinkimo pagrindimas. Tyrimui atlikti pasirinktas kokybinis fenomenologinis tyrimas. Kokybinė turinio analizė įgalina aprašyti tam tikrose aplinkose pasireiškiančius procesus ar reiškinius, remiantis unikalėmis žmonių patirtimis (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas 2017). Analizuodamas kokybinio tyrimo duomenis, tyrėjas perteikia, kaip tyrimo dalyviai suvokia reiškinius, patirtis, tačiau nevertina informantų asmenybių (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas 2017).

Tyrimo duomenų rinkimo metodai. Remiantis teoriniais ir praktiniais socialinių paslaugų teikimo aspektais, buvo pasirinktas kokybinis tyrimas, kurio tikslas – išanalizuoti socialinio darbuotojo veiklą paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose. Šiam tyrimui atlikti pasirinktas pusiau struktūruotas interviu metodas, kuris leidžia geriau atskleisti tyrimo dalyvių patirtis ir gauti tyrimui reikalingą informaciją. Taikant šį metodą buvo iš anksto apgalvoti klausimai, papildoma informacija gauta pateikus papildomus klausimus interviu metu. Pasak R. Kardelio (2002), interviu, kaip atskiras tyrimo metodas, gali būti skirstomas į daug įvairių variantų, pradedant formalizuotais interviu, kur klausimai iš anksto numatyti, iki neformalių interviu, kur klausimų formalizavimas ir seka visiškai laisvi.

Tyrimo metodo patikimumas ir validumas. Kokybinio tyrimo vykdytojui bendravimas, asmeninė sąveika su informacijos šaltiniu yra būtinas. Kad būtų užtikrintas tyrimo patikimumas, labai svarbus yra tyrimo duomenų pateikimas (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas 2017). Pasak A. Maslauskaitės (2008), tyrimas privalo būti atliekamas neturint išankstinių nuostatų tiriamo dalyko atžvilgiu. Pasak A. Maslauskaitės (2008), validumas reiškia, kad tyrimo interviu metu buvo taikytos tinkamos procedūros, patikimumas – tyrimo procedūros kokybę. Validumas apibrėžia pasirinktų procedūrų tyrimo problemos atitikimą o patikimumas – procedūros taikymo kokybę.

Tyrimo organizavimas: tyrimas „Socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose“ buvo atliekamas 2020 m. vasario–gegužės mėnesiais. Visi interviu vyko nuo 40 iki 60 minučių. Dėl šalyje paskelbtos ekstremalios padėties interviu vyko nuotoliniu būdu ir buvo daromi įrašai. Tyrimas vyko šiais etapais: informantų pasirinkimas, duomenų rinkimas, duomenų šlifavimas ir kodavimas, analizė ir interpretavimas bei rezultatų pristatymas.

Tyrimo imčiai pasirinktas netikimybinės patogiosios kriterinės atrankos būdas, t. y. paliatyviosios pagalbos komandoje dirbantys socialiniai darbuotojai, teikiantys paliatyviosios pagalbos socialines paslaugas namuose.

Tyrimo duomenų apdorojimas ir pateikimas. Tyrimo duomenų analizė buvo atlikta remiantis tinkamiausių prasminių vienetų – frazių ar žodžių – išskyrimu iš teksto ir jų kodavimu. Visi tyrimo pusiau struktūruoti interviu įrašai transkribuoti į „Word“ formatą. Kategorija – tai teiginys, apimantis grupę subkategorijų (trumpų teiginių), kurias sieja bendras turinys ar teksto prasmė (Žydžiūnaitė 2011). Kategorijoms ir subkategorijoms išskirti tekstas buvo daug kartų skaitomas, nuolat tikslinantis, siekiant tinkamos duomenų analizės ir rezultatų analizavimo. Informantų citatos pateikiamos netaisyta, autentiška kalba.

Kokybinių duomenų analizė yra pagrįsta indukcinė logika. Analizuodamas kokybinius duomenis iš viso masyvo tyrėjas išrenka svarbiausias kategorijas, modelius, sąsajas, paprastai neturėdamas iš anksto suformuotos hipotezės (Gaižauskaitė, Valavičienė 2016).

Tyrimo etika. V. Žydžiūnaitė ir S. Sabaliauskas (2017) teigia, kad atliekant kokybinį tyrimą, visų pirma, stengiamasi pasirūpinti tyrimo dalyviu ir jo gerove. Jausdamasis nesaugus, jis gali nenorėti atsiverti tyrėjui. Tyrimo aplinka turi būti tinkama ir saugi, kad nesukeltų informantui streso, neigiamų emocijų.

Interviu su informantu buvo atliekamas jam patogioje vietoje ir patogiu laiku. Kokybinio tyrimo metu buvo laikomasi šių principų:

- Informantai tyrime dalyvavo savanoriškai;
- Informantai buvo supažindinami su tyrimo tema, tikslu, paaiškinti interviu klausimai;
- Siekiant konfidencialumo vardai, pavardės neskelbiami;
- Visi tyrime gauti duomenys yra pagrįsti informantų patirtimi.

Vadovaujantis pagarbos tyrimo dalyvių privatumui principu, visa informacija, kurią pateikia respondentas tyrėjui, laikoma konfidencialia (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas 2017).

Tyrimo dalyviai. Kokybinis tyrimas atliktas su paliatyviosios pagalbos komandoje dirbančiais socialiniais darbuotojais. Pasirinkti tie informantai, kurie iš savo patirties galėtų suteikti informaciją apie socialinio darbuotojo veiklą, kompetencijas dirbant paliatyviosios pagalbos komandoje. Tyrime dalyvavo 5 paliatyviosios pagalbos komandoje dirbantys socialiniai darbuotojai, teikiantys paliatyviosios pagalbos socialines paslaugas namuose.

Tyrimo rezultatai ir apibendrinimas

Socialinio darbuotojo vaidmuo paliatyviosios pagalbos komandoje

Socialinis darbuotojas savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje, bendraudamas su sunkiai sergančiais, mirštančiais klientais, teikdamas jiems ir jų artimiesiems socialines paslaugas, dirbdamas su kitais komandos specialistais, dažnai prisiima įvairius profesinius vaidmenis. Pasak L. C. Johnson (2001), vaidmuo, tai socialinio darbuotojo naudojamas būdas išreikšti save specifinėje situacijoje. Socialinis darbuotojas gali profesionaliai organizuoti savo darbą komandoje tik prisiimdamas vaidmenis ir suvokdamas savo kompetencijos ribas.

Tyrimo metu norėta išsiaiškinti, kokį vaidmenį informantai priskiria socialiniam darbuotojui paliatyviosios pagalbos komandos veikloje. Siekiant aiškiau suprasti informantų atsakymus, buvo sudaryta 1 lentelė, kurioje išskirta kategorija – socialinio darbuotojo **vaidmuo**. Remiantis šia kategorija, pagal informantų atsakymus buvo išskirtos subkategorijos ir jų kodai.

1 lentelė. Socialinio darbuotojo vaidmuo paliatyviosios pagalbos komandoje

Kategorija	Subkategorija	Kodai
Socialinio darbuotojo vaidmuo paliatyviosios pagalbos komandoje	Informacijos teikėjas	Dalinasi žiniomis. Renka, perduoda informaciją.
	Tarpininkas	Tarpininkas tarp komandos narių. Tarpininkas tarp paciento ir komandos.
	Organizatorius Koordinatorius	Viską organizuoja. Darbų koordinatorius.
	Lyderis	Komandos lyderis. Iškelia uždavinius. Telkia komandos narius. Vienija komandos narius.

Kalbėdami apie socialinio darbuotojo atliekamą vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje informantai teigė, kad tai priklauso nuo individualios paciento situacijos, vaidmuo gali kisti, būti ne vienas o keli vaidmenys, priklausomai, kokias atlieka pareigas komandos veikloje, į siekiamą tikslą ir komandos narių tarpusavio supratimą. Nors tyrimo metu buvo užduotas klausimas „Kokią socialinio darbuotojo vaidmenį dažniausiai atlieka socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje?“, visi informantai vienbalsiai teigė, kad vaidmenų socialinis darbuotojas turi tikrai ne vieną.

Visi informantai teigė, kad visi specialistai susitelkę į paliatyviosios pagalbos komandą, turi realizuoti tam tikrus vaidmenis, kurie reikalauja tam tikro išsilavinimo ir išmanymo. Visi apklausti informantai teigė, kad socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje atlieka **informacijos teikėjo vaidmenį**. <...*Jau pirmo vizito metu surenka daugumą informacijos apie ligonį ir jo aplinką. Kitus komandos narius informuoja apie paciento būtį...*> [D.T. interviu, 2020 balandis]. Informantai mano, kad atlikdamas informacijos teikėjo vaidmenį, socialinis darbuotojas leidžia jiems žinoti, kad visa reikiama informacija jiems bus pateikta. <...*Man nereikia rūpintis ir ieškoti žinių ir informacijos apie pacientą. Visuomet žinau, kad kai paklausiu man suteiks informaciją...*> [K.K. interviu, 2020 kovas].

Kaip labai svarbų, socialinio darbuotojo vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje, visi tyrime dalyvavę informantai, nurodė **tarpininko vaidmenį**. Informantai mano, kad socialinis darbuotojas atlikdamas tarpininko vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje, sudėlioja aplinkybes taip, kad komunikavimas, kontaktavimas tarp komandos specialistų ir paciento, jo aplinkos, vyktų sklandžiai ir užtikrintai. <...*Visuomet tarpininkauja tarp komandos ir paciento, o jei yra būtinybė ir tarp šeimos narių...*> [V.K. interviu, 2020 kovas]. Informantai nurodo, kad atlikdamas tarpininko vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje, socialinis darbuotojas tarpininkauja tarp visų komandos narių. <...*Aš manau, kad socialinis darbuotojas tarpininkauja tarp visų komandos narių. Tai reikia sugebėti...*> [V.K. interviu, 2020 kovas].

Analizuojant tyrimo rezultatus, išaiškėjo dar vienas svarbus socialinio darbuotojo vaidmuo paliatyviosios pagalbos komandoje. Informantai teigia, kad socialinio darbuotojo **koordinatoriaus** ir **organizatoriaus** vaidmuo komandoje yra gana svarbus ir ryškus. <...*Visas organizavimas ir sužiūrėjimas ant socialinio darbuotojo pečių, nes jis dažniausiai viską žino...*> [D.T. interviu, 2020 balandis].

Informantai įvardino dar vieną ryškų socialinio darbuotojo vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje. Priskirdami **lyderio vaidmenį**, informantai mano, kad socialinis darbuotojas vykdydamas savo veiklą paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas kliento namuose, kad išspręstų itin sunkias, individualias pacientų problemas, ieškodamas resursų pagalbos teikimui, sutelkia ir suvienija tam procesui visą komandą. Tyrimo dalyviai tai įvardina kaip socialinio darbuotojo atliekamą lyderio vaidmenį. <...*Kiekvieną kartą, esant ekstremaliai mirštančiojo situacijai, sutelkia visą komandą...*> [D.T. interviu, 2020 balandis]. Informantai teigia, kad atlikdamas lyderio vaidmenį socialinis darbuotojas, ne tik sutelkia komandą bendrai veiklai, bet ir iškelia uždavinius, rūpinasi sklandžiu komandos darbu. <...*Jaučiasi atsakingas, kad priskirtas darbas būtų padarytas...*> [V.K. interviu, 2020 kovas].

Informantai akcentuoja, kad tam tikro vaidmens atlikimas labai priklauso nuo individualių socialinio darbuotojo asmenybės savybių, ir nuo to, kaip socialinis darbuotojas supranta bei išmano vaidmenį.

Apibendrinus, informantų atsakymus apie socialinio darbuotojo vaidmenį paliatyviosios pagalbos komandoje išaiškėja, kad vaidmuo gali būti ne vienas, o keli.

Paliatyviosios pagalbos komandoje socialinis darbuotojas dažniausiai atlieka informacijos teikėjo, tarpininko, organizatoriaus, koordinatoriaus ir lyderio vaidmenis.

Socialinio darbuotojo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje naudojami socialinio darbo metodai

Tyrimo metu, informantams atsakant į klausimus, pradėjo ryškėti, kad socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas namuose, didžiąją savo veiklos dalį atlieka bendraudamas su sergančiu klientu ir jo šeima, artimaisiais. Atsižvelgiant į sergančiam asmeniui, jo šeimai iškilančias problemas, gyvenimo sąlygas, aplinką socialinis darbuotojas gali rinktis įvairius socialinio darbo metodus (2 lentelė).

2 lentelė. Socialinis darbas su individu

Kategorijos	Subkategorijos	Kodai
Individualus socialinis darbas	Kliento problemos	Susitaikymas su liga. Vienatvė, skurdas, socialinė atskirtis.
	Socialinio darbuotojo poreikis	Socialinės pagalbos būtinumas. Ar reikalinga socialinio darbuotojo pagalba?
	Individualaus socialinio darbo intervencija	Suteikti galimybę. Stengiasi padėti.
	Situacijos analizė ir poreikių nustatymas	Surinkti informaciją. Sudaryti veiksmų planą. Išsiaiškinti poreikius.
	Socialinė parama	Patenkina poreikį. Techniniai dalykai. Bendravimas.

Tyrimo dalyviai atsakydami į klausimą „**Kokias pagrindines problemas sprendžia socialinis darbuotojas savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje teikdamas socialines paslaugas kliento namuose?**“ visų pirma pasidalino patirtimi apie sunkumus ir problemas, su kuriomis susiduria nepagydoma, progresuojančia liga sergantys pacientai. Informantai pastebi **problema**, kad pacientai kenčia nuo socialinės atskirties ir vienatvės. <...*Visiška vienatvė per dienu dienas. Užaina kaimynė, bet tik trumpam...*>[V.P. interviu, 2020 balandis]. Kaip vieną iš problemų informantai paminėjo skurdžią buitį ir nepriteklių. <...*Tam skurde negali būti jokio oraus gyvenimo...*>[V.K. interviu, 2020 kovas]. Dėl sunkios ligos pacientai praranda net ir menkiausius savarankiškumo įgūdžius, daugybė problemų kyla dėl nežinojimo. <...*Nežino, net nesuvokia kur kreiptis pagalbos...*>[K.K. interviu, 2020 kovas].

Informantai pastebi, kad ne visais atvejais **socialinio darbuotojo pagalbos poreikis yra būtinas**. Pirmo vizito metu, paciento namuose, paliatyviosios pagalbos komandos specialistai (gydytojas, slaugytoja ir socialinis darbuotojas) vertina situaciją. Pacientų lankymas namuose leidžia komandos nariams visai kitaip pamatyti paciento gyvenimą. <...*Jau pirmo vizito metu sužinai kokių paslaugų reikės. Kartais vien medicininės...*>[D.U. interviu, 2020 kovas]. Sunkiai sergantis žmogus neretai susiduria su įvairiomis psichosocialinėmis problemomis, jas išspręsti reikalinga socialinio darbuotojo intervencija. Kaip parodė tyrimo rezultatai, **individualaus socialinio darbo intervencijos** metu, dirbdamas individualiai, socialinis darbuotojas padeda atskleisti sergančiam žmogui savo gebėjimus, kurie dėl ligos, įvairių išgyvenimų yra išnykę ar blokuojami. <...*Dėka mūsų socialinės darbuotojos, 93 metų onkologine liga serganti pacientė, atsiskleidė, kaip gera deklamuotoja...*>[D.U. interviu, 2020 kovas]. Sunkiai sergančiam žmogui labai svarbus yra bendravimas ir pasitikėjimas, baimių, bėdų ir

rūpesčių iš klausymas. Visi informantai paminėjo, kad socialinis darbuotojas, dirbdamas paliatyviosios pagalbos komandoje, individualiai su pacientu turi daug bendrauti, įsiklausyti, išklausti, suprasti, kad galėtų visas paciento baimes išsklaidyti. <...*Lyg nuodėmklausys, kad suprastų ligonį kaustančias baimes, turi išklausti visą gyvenimo istoriją. Labai dažnai turi spėti tai padaryti...*>[V.P. interviu, 2020 balandis]. Informantai pastebi, kad individualaus socialinio darbo intervencijos procese, socialinis darbuotojas turi mokėti tinkamai bendrauti su pacientu: stebėti, nuoširdžiai paaiškinti, mokėti tylėti, užjausti. <...*Tinkamas bendravimas su mirštančiu, raktas į jo širdį...*>[V.P. interviu, 2020 balandis]. <...*Ir labai svarbu tyla. Tylėjimas ir klausimasis, du raktiniai bendravimo žodžiai, su ligoniu...*>[D.U. interviu, 2020 kovas]. Visų tyrime dalyvavusių informantų nuomone, **situacijos analizė ir poreikio nustatymas** yra pagrindinis ir svarbiausias etapas socialinio darbuotojo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose. Nuo to priklauso, ar paciento būtiniausi poreikiai bus pastebėti, laiku įvertinti ir nedelsiant tenkinami. <...*svarbu, kad kuo greičiau surinktų visą informaciją, ir nusimatyti teikiamų paslaugų viziją...*>[K.K. interviu, 2020 kovas]. Informantai pastebi, kad socialinis darbuotojas, aiškindamasis paciento individualią situaciją, vertindamas poreikį, *privalo* (šį žodį pabrėžė visi informantai) sukurti ir išlaikyti tinkamą kontaktą ir santykį su pacientu, kartu identifikuoti pagrindinius poreikius bei norus. <...*Kad ir kaip tai bebūtų sunku, bet visas situacijos aiškinimasis tik drauge su ligoniu...*>[D.T. interviu, 2020 balandis].

Kaip vieną iš svarbių, socialinio darbuotojo individualaus darbo su klientu dalį, informantai nurodo **socialinės paramos organizavimą**. Informantai nurodo, kad socialinio darbuotojo, kliento namuose teikiama socialinė parama apima socialinių paslaugų teikimą ir pinigines socialinės paramos organizavimą. <...*Yra keli pacientai,*

kuriems piniginės socialinės paramos organizavimas, kaip ir bendravimas yra geriausia parama...>[D.T. interviu, 2020 balandis].

Vienas pagrindinių socialinio darbo metodų, naudojamas socialinio darbuotojo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje, su nepagydoma, progresuojančia liga sergančiais pacientais yra individualus darbas. Socialinio darbuotojo veikla su paliatyviais ligoniais apima visapusišką pagalbos užtikrinimą: pacientų problemų atskleidimą, situacijos analizę, poreikių

nustatymą, socialinės paramos užtikrinimą, informacijos suteikimą.

Paliatyvioji pagalba turi tenkinti ligonio fizinius, socialinius, psichologinius, emocinius poreikius. Pasak A. Šeškevičiaus (2015), paliatyvią pagalbą namuose dažniausiai teikia tarpdisciplininė komanda, kurią sudaro: pacientas ir jo šeima, gydytojas, slaugytoja, socialinis darbuotojas ir kiti specialistai. Pacientas ir jo šeima neatsitiktinai įtraukti į komandą, nes jie yra pagrindiniai paliatyviosios pagalbos komandos nariai (3 lentelė).

3 lentelė Socialinis darbas su šeima

Kategorija	Subkategorija	Kodai
Socialinis darbas su šeima	Šeimos įtraukimas į pagalbos procesą	Įtraukti ir šeimą. Tarimasis su šeima. Bendravimas su šeima.
	Šeimos narių problemos	Sunkiai susitaiko. Tampa sunku finansiškai. Keičiasi santykiai šeimoje.
	Socialinio darbuotojo paslaugos šeimai	Suteikti informaciją. Patarti reikiamais klausimais. Organizuoti atokvėpio valandas.

Pasak A. Šeškevičiaus (2015), labai svarbu paciento šeimą, artimuosius įtraukti į socialinių, dvasinių, psichologinių, edukacinių problemų sprendimą, nes tik glaudus komandos specialistų bendradarbiavimas su paciento šeima gali suteikti geresnių rezultatų. Visi tyrimo dalyviai įsitikinę, kad paciento šeima ir artimieji itin svarbus resursas sergančiajam, ir todėl socialinis darbuotojas turi stengtis, kaip dažniau į **pagalbos procesą įtraukti ir šeimos narius**, artimuosius, draugus. <...Visuomet bando, stengiasi įtraukti šeimą, nes tai labai svarbu...>[V.P. interviu, 2020 balandis]. Šeimos nariai geriausiai žino pacientą ir geriausiai rūpinasi juo. Informantų pastebėjimu, ne visuomet pacientai atvirai bendrauja su pašaliniu žmogumi, tuomet socialinis darbuotojas daug bendrauja su šeima, norėdamas tinkamai suprasti paciento situaciją. <...tikrai buvo atveju, kai nei mums, nei socialinei darbuotojai nieko nesipasakojo, tylėjo. Tada socialinei darbuotojai teko sunkoka misija kalbinti šeimos narius gyvenančius užsienyje ir įsitraukti į procesą...>[D.U. interviu, 2020 kovas].

Sunkiai susirgus artimam žmogui, keičiasi visas šeimos gyvenimas, reikia prisitaikyti prie naujų pareigų ir vaidmenų, prie finansinio krūvio. Informantai pastebi, kad sunki paciento liga sąlygoja **šeimos narių problemų** atsiradimą. Pasikeitusi šeimos situacija sukelia stiprius psichologinius bei emocinius išgyvenimus, šeimos nariai patiria depresiją, baimę dėl ateities. <...Ji nežino ką toliau daryti. Gydytojos karjera žlugo, nes jau keli metai slaugo mamą ir niekas gydytojo licencijos nepratęs...>[D.T. interviu, 2020 balandis].

Tyrimo metu informantai akcentavo, kad socialinio darbuotojo paslaugos prieinamos visiems paciento šeimos nariams. Kalbėdami apie **socialinio darbuotojo paslaugas šeimai**, informantai mini, kad jau pirmo vizito metu, paciento namuose išsiaiškinama, su kokiomis problemomis susiduria šeima. Informantai mini, kad socialinis darbuotojas šeimai teikia informaciją, tarpininkauja, atstovauja, organizuoja atokvėpio valandas. <...Beveik visiems šeimoms nariams reikalingos atokvėpio valandos. Organizuoja jas pasitelkdamas savanorius. Taip vieną, kelis kartus savaitėje, dvi – keturias valandas gali atsipūsti, susitvarkyti reikalus...>[V.P. interviu, 2020 balandis].

Išanalizavus tyrimo duomenis, atsiskleidė socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje, teikiant socialines paslaugas kliento namuose. Pagrindinė socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje yra poreikių įvertinimas, individualaus plano sudarymas, paramos įgyvendinimas, vykdymas. Norėdamas užtikrinti kuo kokybiškesnę socialinę pagalbą, stengiantis patenkinti kliento poreikius, socialinis darbuotojas bendradarbiauja su komandos nariais, kitomis institucijomis, palaiko itin glaudų ryšį su klientu ir jo šeima. Savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas kliento namuose, dažniausiai atlieka poreikio nustatymo, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo funkcijas. Teikdamas socialines paslaugas namuose nepagydoma, progresuojančia liga sergantiems, mirštantiems klientams, socialinis darbuotojas vadovaujasi profesine ir socialine kompetencijomis bei gerais bendravimo ir

empatijos įgūdžiais. Priklausomai nuo individualios kliento probleminės situacijos socialinio darbuotojo vaidmenys paliatyviosios pagalbos komandoje gali keistis, ir jų yra ne vienas, o keli: tai informacijos teikėjo, tarpininko, organizatoriaus, koordinatoriaus ir lyderio vaidmenys. Savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas kliento namuose, socialinis darbuotojas naudoja socialinio darbo metodus. Vienas pagrindinių socialinio darbo metodų, kurį naudoja socialinis darbuotojas savo veikloje, yra individualaus darbo modelis. Teikdamas pagalbą kliento šeimai socialinis darbuotojas naudoja socialinio darbo su šeima metodą.

Socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje

Analizuojant tyrimo metu gautus dalyvavusių informantų atsakymus į pasiūlymą „**Apibūdinkite socialinio darbuotojo veiklą paliatyviosios pagalbos komandoje**“ buvo stengiamasi nustatyti, kokias veiklas socialinis darbuotojas vykdo paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas kliento namuose. Tuo tikslu buvo sudaryta 4 lentelė, kurioje išskirta kategorija – socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje.

4 lentelė. Socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje

Kategorija	Subkategorijos	Kodai
Pagrindinės socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje	Poreikių įvertinimas	Identifikuoja ir vertina. Padedą klientui suprasti ir įvertinti jo poreikius. Kaupia informaciją apie kliento aplinką.
	Individualaus plano sudarymas	Planuoja paramą klientui. Ištekliai kliento poreikiams tenkinti. Sudaro socialinių paslaugų teikimo planą. Su komandos nariais vertina socialinio darbo veiksmų planą.
	Paramos vykdymas	Socialinių paslaugų teikimas kliento namuose. Suburia komandos narius ir koordinuoja jų veiklą. Bendradarbiauja su kitais specialistais.

Apibendrinus informantų atsakymus išryškėjo, kad dauguma apklaustųjų ne iš karto įvardino pagrindines socialinio darbuotojo paliatyviosios pagalbos komandoje veiklos sritis, teigdami, kad visa socialinio darbuotojo veikla, teikiant socialines paslaugas kliento namuose, yra labai svarbi ir pagal svarbą ją labai sunku skirstyti. Beveik visi informantai teigė, kad socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje atlieka visas veiklas, nuo poreikio identifikavimo, nustatymo iki savo veiklos įvertinimo. <...>Teikiant socialines paslaugas paliatyviems pacientams, socialinio darbuotojo veikla komandoje bene pagrindinė. Visų pirma tenka įvertinti situaciją ir nuspręsti, kaip bus ir ar bus apskritai galima organizuoti šiam asmeniui pagalbą, kokia galima šios pagalbos apimtis, kiek esame pajėgūs kaip organizacija suteikti paslaugų <...> [D.T. interviu, 2020 balandis]. Visi informantai pabrėžė, kad visa socialinio darbuotojo veikla labai svarbi sunkiai sergančiam, mirštančiam pacientui bei jo šeimos nariams.

Socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje remiasi holistiniu požiūriu. Tai reiškia, kad atsižvelgiama į kiekvieno kliento situaciją, vertybes, prioritetus, gyvenimo patirtį, šeimos situaciją. <...Oi, kokia visa veikla individuali, kiekvienas mirštantis pacientas, su savo

istorija, savu gyvenimo suvokimu. Vien išklausti ir suprasti kokios pagalbos jam labiausiai reikia, kad galėtum įvertinti padėtį ir galėtum pradėti teikti pagalbą, vieno vizito ir pokalbio neužtenka...>[V.P. interviu, 2020 balandis]. Visi tyrime dalyvavę informantai pažymi, kad socialinio darbuotojo veiklos sritys labai išsiplėčia esant sunkiems atvejams: kai klientas vienišas, gyvena skurde ir visiškai negali pasirūpinti savimi. Tuomet socialinis darbuotojas suburia komandą, tariasi, ieško išteklių kliento poreikiams tenkinti, bendradarbiauja su kitomis socialinėmis institucijomis. <...Nuolat sprendžia įvairius klausimus, kaip pagerinti paciento situaciją, kur kreiptis pagalbos, kad ji būtų greita ir efektyvi...>[K.K. interviu, 2020 kovas].

Daugelis informantų pažymi, kad socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje labai svarbi ir turinti daug funkcijų. Visi informantai nurodo, jog socialinis darbuotojas juos sutelkia į komandą, koordinuoja komandos narių darbą socialinėje srityje. <...Manau, kad daugelyje sričių socialinis darbuotoja yra pagrindinis vedlys koordinuojantis daugelio komandos narių darbus...>[K.K. interviu, kovas].

Visi informantai pažymėjo, kad socialinio darbuotojo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose, itin svarbi sritis yra bendravimas su

klientu ir jo šeima, artimaisiais. <...*Socialinis darbuotoja yra tarpininkas tarp paciento jo šeimos ir komandos...*>[K.K. interviu, 2020 kovas].

Pasak A. Šeškevičiaus (2008), poreikio įvertinimas, sprendimų priėmimas, o ypač individualaus plano sudarymas, visas stebėsenos procesas, nuolatiniai pokyčiai turi būti derinami ne tik su paliatyviosios pagalbos komandos nariais, bet ir su pačiu pacientu, jo šeima ir artimaisiais.

Apibendrinus visų informantų atsakymų duomenis aiškėja, jog pagrindinė socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose yra poreikių įvertinimas, individualaus plano sudarymas, paramos vykdymas.

Socialinio darbuotojo veiklos funkcijos paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose

Kiekviena veiklos kryptis apima daugybę socialinio darbuotojo atliekamų funkcijų. Jų parinkimas, grupavimas, detalizavimas labai priklauso nuo kliento poreikių bei jo problemų specifiškumo.

Atsakant į antrąjį interviu klausimą „*Kokias funkcijas, jūsų nuomone, dažniausiai atlieka socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje?*“ kilo keblumų, nes informantai nematė skirtumo tarp socialinio darbuotojo veiklos paliatyviosios pagalbos komandoje ir veiklos funkcijų. Grupuojant informantų atsakymus sudaryta 5 lentelė, kurioje išskirta kategorija – socialinio darbuotojo veiklos funkcijos paliatyviosios pagalbos komandoje.

5 lentelė. Socialinio darbuotojo veiklos funkcijos paliatyviosios pagalbos komandoje

Kategorija	Subkategorija	Kodai
Socialinio darbuotojo veiklos funkcijos paliatyviosios pagalbos komandoje	Poreikio nustatymas	Įvertina poreikį. Išsiaiškina problem.
	Informavimas	Informacijos teikimas. Informuoja artimuosius. Informuoja komandos narius. Informuoja, kur gali gauti pagalbą.
	Konsultavimas	Konsultuoja paciento namuose. Konsultuoja pacientą ir jo šeimą. Konsultuoja komandos narius.
	Tarpininkavimas	Tarpininkauja tarp įstaigų. Tarpininkauja tarp komandos narių. Tarpininkauja tarp kliento, šeimos narių, specialistų.
	Koordinavimas	Koordinuoja socialinių paslaugų teikimą kliento namuose. Koordinuoja komandos darbą.

Kaip labai svarbią socialinio darbuotojo veiklos funkciją, visi informantai nurodė **poreikio nustatymo funkciją**. Kitaip kliento poreikių nustatymo funkcija informantų aiškinama, kaip socialinio darbuotojo veikla skirta aptikti ir diagnozuoti socialines kliento problemas. <...*Jau pirmo vizito metu, paciento namuose, matydamas gyvenimo sąlygas, šeimos požiūrį turi labai greitai vertinti situaciją, aiškintis poreikius...*>[D.U. interviu, 2020 kovas]. Informantai teigė, kad kiekvienas pacientas susiduria su įvairiomis problemomis bei reikalavimais, be to, savo gyvenime turi tam tikrų poreikių. **Poreikis** yra tai, ko reikia pacientui funkcionuoti tam tikroje situacijoje, ir tai nėra noras kažką gauti ir turėti, bet trūkumas, kuris trukdo oriai gyventi mirštančiam žmogui. Informantai mano, kad socialinio darbuotojo pareiga – atskirti, tai, ką pacientas laiko poreikiais (trūkumais jo gyvenime) ir tai, ką

socialinis darbuotojas mano ar įžiūri esant poreikiais. <...*Tikrai labai svarbu tiksliai suprasti, ko labiausiai šiuo metu trūksta mirštančiam žmogui, nes laiko tam turime nedaug...*>[V.P. interviu, 2020, balandis].

Dirbdamas paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas nepagydoma, progresuojančia liga sergantiems asmenims, socialinis darbuotojas turi suteikti ypač kokybiškas ir greitas paslaugas, nes turi labai ribotą laiką. Paliatyviosios pagalbos tikslas – sumažinti arba išvengti kančių, maksimaliai pagerinti ligonio gyvenimo kokybę, nenutolinant ir nepagreitinant mirties, bet užtikrinti kokybišką dvasinę, psichologinę priežiūrą, suteikti paramą šeimai ligos ir gedėjimo laikotarpiu (Paliatyviosios pagalbos organizavimas, 2005). Analizuojant tyrimo rezultatus, pastebėta, kad kaip labai svarbias socialinio darbuotojo funkcijas paliatyviosios

pagalbos komandoje, informantai įvardina **informavimo ir konsultavimo funkciją**. Visi informantai teigė, kad informacijos suteikimas yra svarbiausia socialinio darbuotojo atliekamos veiklos paliatyviosios pagalbos komandoje dalis. <...*Be socialinio darbuotojo mums suteiktos informacijos apie ligonį negalėtume teikti kokybiškų medicininių paslaugų...*>[D.U. interviu, 2020 kovas].

Europos Sąjungos Ministrų tarybos rekomendacijose (2005) nurodoma, kad sunkia, nepagydoma liga sergantis pacientas turi gauti tikslią ir sąžiningą informaciją apie savo ligą, perspektyvas, ir jos baigtį, o sveikatos priežiūros specialistai kartais jaučia poreikį suklaidinti pacientą, siekdami išsaugoti viltį. Kalbant apie socialinio darbuotojo veiklos pobūdį paliatyviosios pagalbos komandoje, teikiant socialines paslaugas namuose sunkiai sergantiems, mirštantiems klientams tyrimo dalyviai akcentavo, kad informacijos pateikimas turi būti labai savalaikis, turi būti pateikiama tik reikiama informacija ir reikiamu metu. <...*socialinis darbuotojas turi būti labai budrus, norėdamas suteikti informaciją, turi numanyti ligonio reakcija...*>[V.K. interviu, 2020 kovas].

Paliatyvioji pagalba pasižymi holistiniu požiūriu, ji yra kompleksinė, kuomet paslaugos teikiamos tiek sergančiajam, tiek jo šeimos nariams, artimiesiems. Atlikdamas informavimo, konsultavimo funkcijas paliatyviosios pagalbos komandoje labai daug dėmesio ir laiko skiria informuodamas ir konsultuodamas paciento šeimos narius. Analizuojant tyrimo rezultatus aiškėja, kad informantai labai didelę reikšmę skyrė socialinio darbuotojo paciento šeimos ir artimųjų konsultavimui. <...*Net nežinau kas pakonsultuotų šeimą ir suteiktų tiek įvairios informacijos, jei ne mūsų socialinis darbuotojas. Apie viską: socialines lengvatas, apie įstatymus, apie slaugos priemones, apie dvasinius reikalus. Tiesiog visais klausimais...*>[V.P. interviu, 2020 balandis]. Socialinis darbuotojas savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje atlieka ir **tarpininkavimo funkciją**. Tarpininkavimo funkcija paliatyviosios pagalbos teikimo srityje yra tikrai svarbi. Socialinis darbuotojas pažindamas pacientą, jo šeimos, artimųjų gyvenimą gali tarpininkauti tarp šeimos ir sveikatos priežiūros specialistų, tarpininkauti atstovaujant paciento interesams kitose įstaigose ir tarp įstaigų. <...*Tarpininkauja tarp visų mūsų komandos specialistų...*>[D.T. interviu, 2020 balandis]. Kaip pastebi informantai, socialinis darbuotojas paliatyviosios pagalbos komandoje atlikdamas tarpininkavimo funkciją, neretai būna kaip tarpininkas tarp paciento ir įvairių institucijų. Informantai teigia, kad dažnai tenka socialiniam darbuotojui, ne tiek išspręsti paciento problemas, kiek būti tarpininku kitose įstaigose, kurios ir

sprendžia tas problemas. <...*Jis tarpininkas ne tik, kai reikia tarpininkauti kitose įstaigose, bet ir tarp ligonio artimųjų, kurie dažnai gyvena kitur...*>[V.K. interviu, 2020 kovas].

Įvertinęs situaciją paciento namuose, nustatęs poreikį socialinis darbuotojas **koordinuoja** ir organizuoja socialinių paslaugų teikimą. <...*Pavyzdžiui, kad ir dabar, karantino metu, kai kuriems pacientams reikalinga tik maitinimo paslauga. Mūsų socialinis darbuotojas koordinuoja aprūpinimą maistu...*>[V.P. interviu, 2020 balandis].

Išanalizavus ir apibendrinus tyrimo duomenis, atsiskleidė socialinio darbuotojo veiklos bruožai paliatyviosios pagalbos komandoje: poreikių įvertinimas, individualaus plano sudarymas, paramos įgyvendinimas, vykdymas. Kaip pačią svarbiausią socialinio darbuotojo paliatyviosios pagalbos komandoje veiklos bruožą, visi informantai nurodė poreikio nustatymą, kurio metu reikia identifikuoti, suprasti, išsiaiškinti paciento problemas. Visi informantai pabrėžė, kad veiklos bruožai, kaip informavimas ir konsultavimas yra labai svarbūs.

Išvados

1. Paliatyviosios pagalbos komandos veiklos specifika pasižymi sveikatos ir socialinių problemų sudėtingumu ir kompleksiskumu. Šias sudėtingas problemas sprendžia tarpdisciplininė komanda, kurios vienas iš narių yra socialinis darbuotojas. Socialinis darbuotojas savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje teikdamas socialines paslaugas kliento namuose atlieka šiuos vaidmenis: vertina paciento poreikius, sudaro individualų planą, planuoja, organizuoja ir teikia socialines paslaugas.
2. Savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje, teikdamas socialines paslaugas kliento namuose, socialinis darbuotojas, atsižvelgdamas į individualius klientų poreikius, naudoja skirtingus socialinio darbo metodus, iš kurių dažniausiai yra išskiriami socialinio darbo su individu ir socialinio darbo su šeima metodai.
3. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad pagrindinė socialinio darbuotojo veikla paliatyviosios pagalbos komandoje teikiant socialines paslaugas kliento namuose yra klientų poreikių įvertinimas, individualaus plano sudarymas, socialinių paslaugų planavimas, organizavimas ir teikimas. Socialinis darbuotojas, savo veikloje paliatyviosios pagalbos komandoje vykdo socialinių paslaugų poreikio nustatymo, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo bei koordinavimo funkcijas.

Literatūra

1. Europos paliatyvosios pagalbos standartai ir normos. (2012). Kaunas.
2. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Vilnius: Registrų centras.
3. Hoddler, P., Turley, A. (2004). Paliatyvioji pagalba. Kaunas: Kauno Medicinos Universiteto leidykla.
4. Įsakymas „Dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos tvarkos aprašų patvirtinimo“. Nr. A1-92. Galiojanti redakcija 2019. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274447> [Žiūrėta 2021-03-15].
5. Įsakymas „Dėl stacionariųjų paliatyvosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo ir apmokėjimo privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis reikalavimų aprašo ir ambulatorinių paliatyvosios pagalbos paslaugų suaugusiesiems ir vaikams teikimo ir apmokėjimo privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis reikalavimų aprašo patvirtinimo“. Nr. V 14. Galiojanti redakcija 2019. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291106/jBfLiChQdb> [Žiūrėta 2021-04-02].
6. Įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 m. spalio 6 d. įsakymo Nr. 432/77 „Dėl sveikatos priežiūros įstaigų socialinių darbuotojų veiklos sveikatos priežiūros įstaigose nuostatų“ pakeitimo“. Nr. V-1065/A1-529. Galiojanti redakcija 2019. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/46acba91d9d411e9a85be81119c7a8fa> [Žiūrėta 2021-03-02].
7. Johnson, L. C. (2001). Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris. Vilnius: VU specialiosios psichologijos laboratorija.
8. Jurkuvienė, R., Danusevičienė, L., Mickevičiūtė, A. (2005). Paliatyvios pagalbos sunkiai sergantiems pacientams poreikis Kauno mieste. Sveikatos mokslai. Nr.5.
9. Kardelis, R. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Mokslo ir enciklopedijos leidybos centras.
10. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Nr. X-493. Galiojanti redakcija 2020.
11. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas Nr. 63-1231, i. k. 0941010ISTA000I-552. Galiojanti redakcija 2020. Prieiga per internetą:
12. Lugton, J., Kindlen, M. (2005). *Paliatyvioji slauga*. Kaunas: KMU leidykla.
13. Maslauskaitė, A. (2008). Mokslo tiriamojo darbo metodologiniai pagrindai: mokomoji knyga. Vilnius
14. Nemeth, C., Rottengofer, I. (2004). Paliatyvosios pagalbos paslaugų sistema. Europos paliatyvosios pagalbos standartai ir normos, 43 p. Kaunas.
15. Nutarimas „Dėl nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos patvirtinimo“.
16. Paliatyvioji pagalba. (2004). Kaunas: KMU leidykla.
17. Paliatyvosios pagalbos organizavimas. Europos Sąjungos Ministrų tarybos rekomendacijos Europos šalių parlamentams ir vyriausybėms. (2005). Sveikatos ir medicinos informacijos agentūra.
18. Rynkovičienė, A. (2008). Netekties riziką išgyvenanti šeima: pagalbos poreikis ir galimybės. *Sauga*, 11, p. 12 – 14.
19. Šeškevičius, A. (2008). Paliatyvioji slauga. Kaunas: Vitae Litera.
20. Šeškevičius, A. (2008). Paliatyvosios pagalbos organizavimas. Kaunas: Lietuvos paliatyvosios pagalbos draugija.
21. Šeškevičius, A. (2015). Paliatyvosios pagalbos teikimo namuose rekomendacijos. Kaunas: Vitae Litera.
22. Vaicekuskaitė, V., Jankūnienė, I. (2009). Socialinio darbuotojo veiklos komandoje ypatumai gydant pacientą. *Pedagogika*, Nr.93, 38 – 46.
23. Žydžiūnaitė, V. (2005). Komandinio darbo kompetencijos it jų tyrimo metodologija: slaugytojų veiklos požiūriu. Monografija. Kaunas: Judex.
24. Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai. Vilnius: Vaga.

SOCIAL WORKER'S ACTIVITIES IN A PALLIATIVE CARE TEAM WHILE PROVIDING SOCIAL SERVICES AT CLIENT'S HOME

Summary

There have been many studies done on palliative care services that emphasise the activities and the role of medical staff. At the same time, there are very little data on the activities of a social worker in a palliative care team at the client's home. A very small number of social workers work in palliative care teams that provide palliative care services at home. The research problem and the subject of the research are the activities of the social worker in the palliative care team while providing social services at the client's home. The research aims to reveal the features of social workers' activities in a palliative care team while providing social services at the client's home. The objectives include 1) determining the roles of a social worker in a palliative care team while providing social services at the client's home; 2) identifying the methods social workers use in a palliative care team while providing social services at the client's home; 3) based on empirical research data, revealing social workers' activities in a palliative care team while providing social services at the client's home.

Methodology and the research respondents. During the qualitative study, data were collected using a semi-structured interview. 5 specialists from the palliative care team participated in the study.

Results of empirical research. The research analysis revealed that a social worker, as a member of a palliative care team, carries out activities, such as identifying needs, creating an individual plan, providing social services at the client's home. He/she performs the roles of an information provider, mediator, organiser, and leader. In their activities, social workers use two models: social work with an individual and social work with a family.

Keywords: palliative care, social worker, team, activities.

Informacija apie autorius

Ovidijus Grincevičius. Kauno kolegijos Medicinos fakulteto Socialinio darbo katedros lektorius. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinių darbuotojų profesinio lauko tyrimai, socialinio darbuotojo profesinio identiteto visuomenėje aktualijos.

El. pašto adresas: ovidijus.grincevicius@go.kauko.lt

Dalė Kverevičiūtė. Kauno kolegijos absolventė (Medicinos fakultetas, Socialinio darbo katedra). Mokslinių tyrimų kryptys: socialinių darbuotojų veikla paliatyvosios pagalbos komandoje.

El. pašto adresas: dale.kv6870@go.kauko.lt